



**RECENZJA KSIĄŻKI CZESŁAWA PLEWKI
„KOMPETENCJE NAUCZYCIELI KSZTAŁCENIA
ZAWODOWEGO. SZKIC MONOGRAFICZNY
ILUSTROWANY RELACJAMI Z WŁASNYCH
BADAŃ EMPIRYCZNYCH”**

Koszalin 2020

ISBN 978-83-73655-41-6

Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, ss. 242

Renata Tomaszewska

ORCID: 0000-0001-9605-1483

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

adres e-mail: renatatl@ukw.edu.pl

Nakładem wydawnictwa uczelnianego Politechniki Koszalińskiej w 2020 roku ukazała się nowa książka dr. hab. Czesława Plewki, prof. uczelni. Jej recenzentami byli: prof. dr hab. Zdzisław Wołk oraz dr hab. Elżbieta Sałata, prof. uczelni. Opracowanie to stanowi kolejną monografię w bogatym dorobku naukowym autora, a przede wszystkim wypełnia niszę w obszarze współczesnych rozważań poświęconych problematyce kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego.

Obszar zainteresowań badawczych dr. hab. Czesława Plewki¹ ogniskuje się wokół trzech obszarów: pedeutologii (uwarunkowania zawodowego rozwoju nauczyciela i przemian oświatowych), edukacji zawodowej postrzeganej głównie z perspektywy nauczyciela szkoły zawodowej, zarządzania w oświacie oraz szeroko rozumianej problematyki będącej przedmiotem badań subdyscypliny pedagogicznej pedagogiki pracy. W swoich dociekaniach poznawczych Cz. Plewka podejmuje m.in. cały szereg wątków dotyczących osoby nauczyciela, specyfiki

¹ Cz. Plewka. *Z autobiografii naukowej dr. hab. Czesława Plewki, prof. nadzw. Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 4 (95). (2016), s. 164-171.

jego zawodu i zawodowego rozwoju, poczynając od analizy pożądaných cech osobowych, poprzez czynności zawodowe i ich rezultaty, aż po sytuacje powodowane zmiennością ładu społecznego bądź aksjologicznych i teleologicznych przekształceń oraz przemian doktryn edukacyjnych. Jako badacz prowadzący wieloletnie eksploracje naukowe, Cz. Plewka doskonale rozpoznał katalog potrzeb, oczekiwań, możliwości i ograniczeń poszczególnych grup nauczycieli w Polsce, uzyskując podstawę do analizy i weryfikacji istniejących teorii pedeutologicznych. Na ich podstawie, wykorzystując nabytą wiedzę, możliwe jest doskonalenie praktyki pedagogicznej. Jak sam autor podkreśla, rozwój zawodu nauczyciela jako proces ciągły wymaga permanentnego uczenia się, które najczęściej ma charakter naturalny i ewolucyjny (charakter własnej edukacji), często także planowany, ale czasami zainspirowany z zewnątrz.

Zarysowane, jedynie w skromnym zakresie, zamiłowania naukowe wskazanego badacza znajdują swoje odzwierciedlenie w licznych monografiach, podręcznikach akademickich, pracach redakcyjnych, publikacjach w wydawnictwach książkowych oraz artykułach w czasopiśmie. Wśród najważniejszych publikacji zwartych z ostatnich lat wymienić można np.:

- *Zasady i procedury przygotowywania pracy dyplomowej. Poradnik dla studentów pedagogiki*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2019²,
- *Człowiek w całościowym rozwoju zawodowym. Perspektywa pedagogiczna*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2016,
- *Kierowanie własnym rozwojem zawodowym. Studium teoretyczne i egzemplifikacje praktyczne*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2015³.

To oczywiście jedynie przykłady.

Edukacja zawodowa – nauczyciel szkoły zawodowej, teoretyczne podstawy nauczania i uczenia się zawodu, pedagogika pracy – to drugi, po pedeutologii, obszar zainteresowań naukowo-badawczych Cz. Plewki, który znajduje odbicie zarówno w wielu innych publikacjach poświęconych tej problematyce, jak również w zorganizowanych konferencjach, opracowanych programach nauczania,

² Zob. K. Ludwikowska. *Recenzja książki Czesława Plewki „Zasady i procedury przygotowywania pracy dyplomowej. Poradnik dla studentów pedagogiki”*, Koszalin 2019. *Szkoła- Zawód-Praca*, 17 (2019), s. 323-326.

³ Zob. M. Dobrzyński. *Recenzja książki Czesława Plewki „Kierowanie własnym rozwojem zawodowym. Studium teoretyczne i egzemplifikacje praktyczne”*, Koszalin 2015. *Szkoła-Zawód-Praca*, 9 (2015), s. 129-132.

a także wdrażanych do praktyki konkretnych rozwiązaniach edukacyjnych. W dotychczasowym dorobku tego autora znalazły się bowiem podręczniki, poradniki i autorskie programy kształcenia.

Recenzowana monografia naukowa *Kompetencje nauczycieli kształcenia zawodowego. Szkic monograficzny ilustrowany relacjami z własnych badań empirycznych* (ss. 242) stanowi kontynuację analiz poświęconych problematyce nauczycieli kształcenia zawodowego. Dynamika zmian cywilizacyjnych powoduje, że – jak pisze Cz. Plewka: „współczesna szkoła zawodowa musi przygotowywać swoich podopiecznych nie tylko dla potrzeb obecnego rynku pracy, ale również tego, który dzisiaj nie jest jeszcze znany. Stąd współczesnej szkole zawodowej potrzebny jest nauczyciel, który nie tylko posiada formalne kwalifikacje do pracy w tego typu szkole, ale dysponuje odpowiednim zestawem kompetencji, które nieustannie będzie pomnażał. Powinien to być nauczyciel, którego kompetencje nie dotyczą jedynie sprawowanej roli zawodowej, ale także określonego typu postaw sprzyjających rozwojowi własnego potencjału, krytycznej refleksji dotyczącej podejmowanych i oczekiwanych działań edukacyjnych, a także odważnego, a jednocześnie rozważnego wychodzenia poza »utarte« schematy” (s. 5). Dlatego też – w odniesieniu do powyższego – w książce tej podjęto zagadnienie kompetencji nauczyciela uznając, że wyznaczają one jego przydatność do realizacji przypisanych mu funkcji i wynikających z nich różnego rodzaju zadań. Stanowią one także ważną kategorię społeczną, postrzeganą zarówno z perspektywy pojedynczego nauczyciela, jak i szkoły, w której ów nauczyciel pracuje. Zgodnie z zamysłem autora niezwykle ważna staje się potrzeba określenia, jakich kompetencji szczegółowych oczekuje się od nauczycieli poszczególnych grup zawodowych oraz jaki jest poziom kompetencji obecnie pracujących nauczycieli; rozpoznanie, czy poziom kompetencji obecnie pracujących nauczycieli jest taki sam lub przynajmniej zbliżony do oczekiwanego poziomu poszczególnych kompetencji. Stąd w przygotowanej monografii dążono do uzyskania odpowiedzi na pytanie: Jakie są rzeczywiste i jakie są oczekiwane kompetencje nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu pracujących we współczesnych szkołach zawodowych?

Wychodząc z założenia, że o sukcesie współczesnej szkoły zawodowej w dużym stopniu decyduje nauczyciel kształcenia zawodowego, którego rzeczywiste kompetencje nie odstają w sposób znaczący od kompetencji oczekiwanych, przyjęto strukturę monografii w postaci dwóch części. Pierwsza z nich pt. „Wybrane aspekty teoretyczne dotyczące współczesnej szkoły zawodowej i jej nauczyciela” składa się z dwóch rozdziałów i stanowi płaszczyznę rozważań dotyczących

podjętej problematyki. W części drugiej zaprezentowano dorobek z przeprowadzonych autorskich badań własnych.

W rozdziale pierwszym „Kompetencje i kwalifikacje – istota, typologia, oczekiwania” zaprezentowano ustalenia terminologiczne podkreślając, że istota analizowanych kategorii pojęciowych jest w różny sposób ukazywana przez przedstawicieli poszczególnych nauk, począwszy od nauk społecznych, poprzez nauki techniczne, aż do nauk ekonomicznych – w tym szczególnie dotyczących organizacji i zarządzania. W tej części książki dokonano przeglądu przykładowych typologii kompetencji i ich podstawowych cech, zwracając uwagę na ich niezwykle dużą różnorodność. Ponadto ukazano kompetencje jako atrybut współczesnego pracownika i współczesnej organizacji.

W rozdziale drugim zatytułowanym „Optyka szkoły i nauczyciela kształcenia zawodowego postrzeganych z perspektywy współczesnej rzeczywistości” zaprezentowano refleksje na temat oczekiwań i wyzwań, jakie obecnie stoją przed szkołą zawodową i jej nauczycielami (w tym głównie nauczycielami kształcenia zawodowego). Podkreślono, że w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości zmieniają się też funkcje, role i zadania nauczyciela, którego praca powinna być nacechowana troską o dobre przygotowanie swoich podopiecznych zarówno do bieżących potrzeb, jak i tych z bliższej i dalszej przyszłości. Bardzo wyraźnie wyartykułowano także, że ta troska o dobrą jakość kształcenia warunkowana jest kompetencjami nauczyciela, bowiem stanowią one wielowymiarowy potencjał.

W drugiej części monografii uwagę skoncentrowano na empirycznej stronie podjętej tematyki (rozdział 3). Zaprezentowano więc metodologiczne założenia badań własnych, w tym przesłanki skłaniające do ich podjęcia; przyjęte cele badań; główne i szczegółowe problemy badawcze; metody, techniki i narzędzia zastosowane w badaniach; teren badań (31 szkół zawodowych w województwie zachodnio-pomorskim) oraz próbę badawczą (208 nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych, 144 nauczycieli praktycznej nauki zawodu, 31 dyrektorów szkół zawodowych). W projektowanych badaniach przyjęto, że diagnoza kompetencji to inaczej rozpoznanie poziomu kompetentnego działania, jakie ma miejsce w trakcie realizacji poszczególnych zadań zawodowych nauczyciela na podstawie samooceny wyrażonej przez poszczególnych nauczycieli stanowiących próbę badawczą. Zebrane opinie badanych poddane zostały analizie, która pozwoliła wnioskować, jaki jest poziom kompetentnego działania, zarówno konkretnego nauczyciela, jak również całej grupy badanych nauczycieli poszczególnych przedmiotów nauczania – teoretycznych i praktycznych (s. 94). Głównym zamierzeniem autora było rozpoznanie, przeanalizowanie i opisanie stanu oraz

poziomu kompetencji rzeczywistych i kompetencji oczekiwanych nauczycieli kształcenia zawodowego. Dążono zatem do wzbogacenia zasobu wiedzy dotyczącej kompetencji nauczycieli oraz określenia, które grupy kompetencji mają najistotniejszy wpływ na przebieg procesu kształcenia zawodowego, na jakość przygotowania uczących się do życia i pracy w bliższej i dalszej przyszłości, a także, które kompetencje powinny stanowić przedmiot szczególnej troski konkretnego nauczyciela szkoły zawodowej. Za cele szczegółowe autor przyjął m.in.:

- 1) zidentyfikowanie tych kompetencji poszczególnych nauczycieli, których poziom jest wysoki, średni, podstawowy bądź bardzo niski;
- 2) ustalenie, dla których czynności edukacyjnych z zakresu nauczania teoretycznych przedmiotów zawodowych bądź praktycznej nauki zawodu istnieje pilna potrzeba podjęcia działań zaradczych, bowiem poziom zdiagnozowanych kompetencji pracujących nauczycieli jest niezadowalający;
- 3) ustalenie, w których obszarach nauczycielskich kompetencji badani nauczyciele odnotowują znacznie niższy poziom swoich kompetencji niż tych, które posiadają w pozostałych obszarach;
- 4) zidentyfikowanie tych kompetencji (dla poszczególnych obszarów nauczycielskich kompetencji), których poziom w ocenie dyrektorów szkół zawodowych w odniesieniu do nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu powinien być najwyższy, a dla których może być nieco niższy, bądź określona kompetencja jest mało znacząca;
- 5) konfrontacja teorii z praktyką przeprowadzona na podstawie teoretycznych rozważań dotyczących istoty i specyfiki nauczycielskich kompetencji i analiz wyników własnych badań empirycznych (s. 95).

Zarysowane szczegółowe cele badań w głównej mierze dotyczyły rozpoznania (na podstawie samooceny) rzeczywistego poziomu kompetencji nauczycieli wchodzących w skład próby badawczej. Jak podkreśla ich autor, w wyniku przeprowadzenia odpowiednich analiz zebrane dane mogą posłużyć do sformułowania właściwych wniosków dotyczących oczekiwanych (pożądanych) kompetencji tych i przyszłych nauczycieli (s. 95).

W badaniach własnych przyjęto podejście ilościowe (metoda sondażu diagnostycznego, technika badania opinii z wykorzystaniem ankiety pocztowej i internetowej). Każdy nauczyciel z próby badawczej dokonał samooceny poziomu własnych kompetencji dotyczących różnych obszarów czynności edukacyjnych. Na tej podstawie wnioskowano, jaki jest poziom kompetencyjnego

działania badanych. Wyodrębniono siedem następujących obszarów kompetencji nauczycielskich:

- 1) ogólne (uniwersalne),
- 2) merytoryczne,
- 3) dydaktyczno-metodyczne,
- 4) diagnostyczne, wychowawcze i opiekuńcze,
- 5) informacyjno-komunikacyjne i medialne,
- 6) społeczne,
- 7) osobiste.

Zdecydowano, że do przeprowadzenia badań zostaną przygotowane dwa kwestionariusze. Jeden adresowany do nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu, którzy dokonali samooceny poziomu własnych, poszczególnych kompetencji w czterostopniowej skali: bardzo niski poziom kompetencji lub jej brak, podstawowy poziom kompetencji, średni poziom kompetencji, wysoki poziom kompetencji. Drugi o tej samej liczbie obszarów, tak samo uszczegółowionych kompetencji przeznaczony został dla dyrektorów szkół zawodowych, którzy w czterostopniowej skali (od 1 do 4) wykazali, które z wymienionych kompetencji – w ich subiektywnej ocenie – są najważniejsze w pracy nauczyciela teoretycznych przedmiotów zawodowych bądź praktycznej nauki zawodu, a które są mniej przydatne lub w całości zbędne, nieistotne. Niezwykle ważnym etapem w procesie projektowania owych kwestionariuszy było opracowanie opisów stopniowania poziomu kompetencji szczegółowych, czy inaczej, opisów poziomów spełniania kompetencji. Opisy stopniowania poziomów wszystkich kompetencji szczegółowych z przyjętych siedmiu obszarów nauczycielskich kompetencji ukazano w tabeli 7 (str. 104–130). Starano się, żeby każdy poziom zindywidualizowanych kompetencji szczegółowych był na tyle dokładnie opisany, aby nauczyciel dokonujący samooceny poziomu własnych kompetencji wiedział, co kryje się pod każdym z tych poziomów. Co więcej, ponieważ poziomy kompetencji określają stopień posiadania danej kompetencji przez danego nauczyciela, to opisy tych poziomów były w niemal identyczny sposób odczytywane i rozumiane przez wszystkich nauczycieli, a także dyrektorów szkół zawodowych stanowiących próbę badawczą (s. 103).

Rozdział czwarty pt. „Rzeczywisty i oczekiwany poziom kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego” w całości stanowi prezentację wyników przeprowadzonych badań własnych, wykonanych analiz danych z owych badań oraz liczne ich porównania. Co interesujące, porównując największą i najmniejszą liczbę wskazań, jakie nauczyciele teoretycznych przedmiotów zawodowych

przypisywali wysokiemu poziomowi swoich kompetencji szczegółowych ustalono tendencję, że najczęściej wskazywano na wysoki poziom tych kompetencji, które dotyczą głównie wiedzy, postawy czy też świadomości bądź gotowości do podejmowania określonych działań. Nieco rzadziej wskazywano na wysoki poziom tych kompetencji własnych, które wiążą się wprost z potrzebą posiadania określonych umiejętności (np. diagnostycznych, realizacyjnych albo umiejętności radzenia sobie z podejmowaniem optymalnych decyzji). Najmniej wskazań na wysoki poziom własnych kompetencji otrzymała znajomość i rozumienie prawa oświatowego niezbędnego przecież do prawidłowego realizowania różnego rodzaju przedsięwzięć edukacyjnych. Niepokój budzi mała liczba wskazań na wysoki poziom kompetencji dotyczącej umiejętności oceny wymagań potrzeb rynku pracy, bowiem to właśnie kształceniu zawodowemu przypisuje się powinność kształcenia dla potrzeb bieżącego i przyszłościowego rynku pracy (s. 150). Podobnie porównując największe i najmniejsze ilości wskazań, jakie nauczyciele praktycznej nauki zawodu przypisywali wysokiemu poziomowi swoich kompetencji szczegółowych, dostrzeżono, że najczęściej wskazywano na wysoki poziom tych kompetencji, które dotyczyły ich zdolności, wiedzy, postawy wobec określonych czynności bądź zachowania uczących się. Rzadziej natomiast wskazywano na wysoki poziom tych kompetencji, które dotyczyły umiejętności rozwiązywania konkretnych sytuacji edukacyjnych bądź umiejętności rozpoznawania określonych potrzeb i możliwości uczących się. Najmniejszą liczbę wskazań (podobnie jak w przypadku nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych, ale jeszcze mniej o ponad 8%) udzielono dla umiejętności rozpoznawania potrzeb wychowawczych osób uczących się, które występują w toku zajęć z praktycznej nauki zawodu. Zaskoczeniem okazała się również mała liczba wskazań na wysoki poziom umiejętności oceny wymagań i potrzeb rynku pracy, które powinny przecież stanowić podstawę do permanentnego aktualizowania treści programowych (s. 163). To jedynie zasygnalizowane przykłady uzyskanych rezultatów z badań przeprowadzonych przez autora.

Monografię zamyka „Zakończenie i rekomendacje dla teorii i praktyki” (oraz Bibliografia, Aneksy, Spisy tabel, rysunków i wykresów). Jak pisze Cz. Plewka: „Niezależnie jednak od tego, z perspektywy jakiego podejścia będziemy postrzegać kompetencje nauczycieli kształcenia zawodowego, należy uznać, że ich praca i wymagane od nich kompetencje opierają się na następujących filarach:

1. Wiedzy merytorycznej adekwatnej do nauczanych przedmiotów.
2. Wiedzy psychologiczno-pedagogicznej oraz wiedzy z zakresu dydaktyki i metodyki nauczanego/nauczanych przedmiotów.

3. Umiejętności niezbędnych do kompleksowej realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.
4. Umiejętności przewidywania skutków podejmowanych działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, a także wprowadzania niezbędnych korekt w przypadku, gdy rzeczywiste skutki tych działań odbiegają od zamierzonych.
5. Umiejętności całościowego uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem najnowszych środków i metod pozyskiwania, organizowania i przetwarzania informacji oraz materiałów.
6. Kierunkowych cechach osobowości przejawiających się m.in. w postawie, poglądach, przekonaniach, dążeniach, uznawanych wartościach, uzdolnieniach, zainteresowaniach, skłonnościach itp.
7. Kompetencjach społecznych, stanowiących podstawę skutecznych oddziaływań, edukacyjnych i wychowawczych, które obejmują pełen zakres wiedzy i zachowań nauczyciela przygotowującego uczących się do skutecznego, konstruktywnego i społecznie odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Są one związane z dobrem osobistym i społecznym, wymagającym świadomego postępowania. Opierają się na umiejętności współpracy, asertywności i prawości.
8. Świadomości związków i zależności, jakie mają miejsce między cechami instrumentalnymi i kierunkowymi, cechami osobowości oraz jaki jedne i drugie mają wpływ na zdolność i możliwość skutecznego wykonywania zadań przypisanych nauczycielowi kształcenia zawodowego oraz podejmowania odważnych, ale zarazem rozważnych i odpowiedzialnych działań edukacyjnych” (s. 214).

Jak wskazuje dalej Cz. Plewka, wobec przywołanych głównych ‘filarów’, aby rzeczywisty poziom kompetencji nauczycieli ‘przystawał’ do poziomu oczekiwanego, konieczne są systemowo rozwiązane trzy kluczowe kwestie. Po pierwsze, stworzenie systemu odpowiedniego kształcenia nauczycieli na potrzeby różnego rodzaju szkół zawodowych. Właściwy, czy też odpowiedni system kształcenia to taki, w którym kandydaci na nauczycieli kształcenia zawodowego będą kończyć studia inżynierskie adekwatne do branży, dla której po ich ukończeniu będą przygotowywać swoich podopiecznych (a więc mechanicznej, budowlanej, elektrycznej czy elektronicznej, gastronomicznej, hotelarsko-turystycznej itp.) z odbyciem dobrej praktyki zawodowej, a także ukończą uzupełniające studia magisterskie o specjalności nauczycielskiej, na których uzyskają właściwe kwalifikacje i kompetencje pedagogiczne. Drugą koniecznością jest systematyczne

prowadzenie badań diagnostycznych, dotyczących rzeczywistych kompetencji szczegółowych nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i praktycznej nauki zawodu, aby stanowiły one podstawę do organizowania odpowiednich form doskonalenia i doksztalcania tych grup nauczycieli, a także przekazywania odpowiednich informacji szkołom kształcącym nauczycieli, które będą im służyć do modyfikacji treści i efektów kształcenia. Trzecią zaś – nie mniej ważną – potrzebą jest stworzenie odpowiedniego systemu uposażenia nauczycieli kształcenia zawodowego, które z jednej strony będzie konkurencyjne wobec tego, jakie ów nauczyciel może uzyskać podejmując pracę w sektorach gospodarczych bądź usługowych, a także powiązanie tego systemu z poziomem kompetencji szczegółowych danego nauczyciela i jakością jego pracy zawodowej. Szansą na tworzenie szkoły zawodowej pracującej zarówno dla bieżących potrzeb rynku pracy, jak również dla wyzwań przyszłości (nie do końca jeszcze dzisiaj określonych) jest bowiem dostrzeżenie i eksponowanie jej jakościowego i podmiotowego czynnika rozwoju (s. 215).

Dokonując oceny recenzowanej monografii uznać można, że problematykę kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego ujęto w sposób szeroki i różnorodny. Opracowanie Cz. Plewki jest pozycją wartościową i znaczącą, gdyż nie tylko wzbogaca myśl teoretyczną z zakresu pedeutologii oraz pedagogiki pracy, w tym edukacji zawodowej, ale przede wszystkim uzupełnia powstałą w ich obszarze niszę publikacyjną. Prezentowane treści stanowią inspirację także do kontynuowania refleksji w tym zaniedbanym w ostatnich latach obszarze problemowym. Analiza definicyjna takich kategorii pojęciowych, jak kwalifikacje i kompetencje⁴, dokonana w książce, cechuje się dużą przydatnością, zwłaszcza w sytuacji, gdy pedagogom pracy zarzuca się brak systematycznego aktualizowania zmieniającego się znaczenia kluczowych dla tej subdyscypliny pojęć. Autor książki zwrócił ponadto uwagę na istniejące ujęcia kompetencji pracowniczych ukształtowane przez trzy dominujące nurty badawcze: strukturalizm, fenomenologię oraz behawioryzm. Za interesujący uznać należy tytułowy „Szkic monograficzny ilustrowany relacjami z badań”. Choć pedagogicy pracy jeszcze w niedostatecznym stopniu wykorzystują jakościowe metody badawcze, mimo że ich przydatność jest przecież istotna, a badania w pedagogice pracy dotyczą

⁴ W tej kwestii należy podkreślić publikację Urszuli Jeruszki (2016). *Kompetencje. Aspekty teoretyczne i praktyczne*. Warszawa: Difin. Książka ta przedstawia współczesne, holistyczne podejście do kategorii ‘kompetencje’ oraz świadome projektowanie ścieżki rozwoju kompetencji i zarządzanie kompetencjami. Autorka ta zainicjowała również nowy dyskurs w obszarze praca - zatrudnienie - przydatność zawodowa - zatrudnialność.

głównie uzyskiwania tzw. danych ‘twardych’ dzięki metodom ilościowym, to podejmowanie analiz empirycznych w postaci badań autorskich posiada szczególną wartość pragmatyczną i jest bardzo postulowane. Dlatego warto rozważyć uzupełnienie i rozszerzenie badań własnych oraz opublikowanie ich rezultatów także w postaci ‘danych miękkich’, opartych na przykład na testach wiedzy zawodowej (testy merytoryczne); inwentarzach biograficznych; testach kompetencyjnych; testach psychometrycznych; testach sytuacyjnych (zadaniowych), nazywanych również symulacjami; wywiadach (biograficznych, behawioralnych i sytuacyjnych) i innych.

Niniejszą lekturę polecić warto każdemu nauczycielowi oraz dyrektorowi szkoły zawodowej; pracownikom naukowym, w tym głównie młodym adeptom nauki i studentom pedagogiki; praktykom zainteresowanym tą tematyką. Krąg odbiorców jest szeroki, a recenzowana monografia, jak podkreślono, wzbogaca naukowy dorobek publikacyjny w zakresie pedeutologii i pedagogiki pracy, w tym edukacji zawodowej.